
Ärtuemand on muinasjutust, aga Lehman päriselust

27. november 2017

Lugesin huviga Äripäevas 16.11.2017 avaldatud artiklit [„Ärtuemand loob ja lammutab“](#). Kirjutisest jäi mulje, et pangandussektor tegutseb raamatust „Alice Imedemaalt“ tuntud peeglitaguses maailmas. Pangajuhist autorile oli mureks regulatsioonide raskus ja regulaatori sirgjoonelisus laiemalt, samuti asjaolu, et rahapesu tõkestamise süsteemi osiseks on ka finantsvahendajad.

Pangad, pankurid, ahnus, raha, reeglid, rikkumised ja järelevalve ei ole peeglitagune maailm, vaid päris elu. Euroopa inimesed on pidanud nõrkade pankade päästmiseks kulutama üle 1,5 triljoni euro. Poolteist miljonit miljonit ettevõtjate, töötajate, meie kõigi makstud maksude arvelt. Panga kvaliteedi aga määrab esmalt ikka juhtkond, mitte keegi teine.

Euroalal tegutseb 4839 panka. Nii mõnegi puhul on krediidiportfell kehva kvaliteediga, mis ei võimalda neil enam parimal moel täita oma funktsiooni – krediteerida majandust. Zombie-pankade suur arv on ajendanud isegi Euroopa Keskpanga presidenti viitama sellele, et Euroopa on üle pangastunud.

Pangad on pidanud maksma miljardites eurodes trahve rahapesu ja rahvusvaheliste finantssanktsioonide rikkumiste eest. See raha on tulnud pankade klientide ja omanike arvelt. Pankade rikkumiste taga on otse või kaude olnud ikka juhtkond – keegi ei ole reegleid rikkuma sundinud.

Ja mis kõige olulisem: turul toimib päris konkurents. Omavahel konkureerivad regioonid, suured ja väiksed pangad, pangad ja teised finantsturud, sealhulgas uued tulijad, nagu fintech'id jne.

Pankade eriline roll

Kokkuvõttes on finantsturu reeglid rahvusvahelise konkurentsi ja kohaliku inimese kaitse viljad, ühiskondliku tellimuse väljendus. Viljad võivad olla kibedad või magusad, see sõltub paljudest muutujatest. Tegelikult aga on reeglid demokraatias meie enda, rahva kehtestatud.

Eraldi tuleb selgitada käsitlust, mis paneb vastastikku välistavasse sõltuvusse uued ärivõimalused ja rahapesu tõkestamise. See võib nii olla muinasjutumaailmas. Tegelikult on ju ühiskonnad kokku leppinud, et pankadel ning teistel finantsvahendajatel on oluline roll rahapesu tõkestamisel ja ka finantssanktsioonide täitmisel. Milline on selle pankuri südametunnistus, kes kasuahnusest või hooletusest võimaldab tuumatehnoloogiat hankival paariariigil oma musti tehinguid teha ja sellega seada ohtu üleilmse julgeoleku? Kui vaadata suurtele krediidiastutustele määratud karistusi, siis paraku on selliseid pankureid mitte üksikuid, vaid palju.

Pärismaailmas peab pankade äri riskisusele peegelduma sisekontrollisüsteem. Mida suurem riskiisu, mida enam või keerulisemaid riske võetakse, seda arenenum ja täpsem peab olema ka riski kontrolliv

pool. Teinekord kipub aga kiiresti areneval organisatsioonil jääma riskikontroll tagaplaanile. Ka stabiliseerunud finantsvahendajale on kontroll lühiajaliselt pigem kulu, riskivõtmine aga tulu. Siin peab järelevalve suunama panku mitte unustama ka riskide kontrollimist ning vajadusel innustama üle vaatama ärimudelit, kui panga organismis on olulist tasakaalustamatust.

Üha keerukama regulatiivse maastiku juures on niisiis oluline, et pangad teadvustaksid oma erilist usaldusseisundit ühiskonnas ja annaksid ühese hinnangu eksinud kolleegidele. Eestis on sellega lood pigem hästi.

**Artikkel ilmus 17. novembril 2017 ajalehes Äripäev.*

Kilvar Kessler